

Sygn.akt III AUa 190/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Jolanta Kazberuk

Sędziowie: SO del. Piotr Prusinowski (spr.)

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 sierpnia 2013 r. w B.

sprawy z odwołania T. R.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie

na skutek apelacji wnioskodawcy T. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 19 grudnia 2012 r. sygn. akt III U 638/12

I. oddala apelację,

II. zasądza od wnioskodawcy na rzecz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn akt III AUa 190/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 sierpnia 2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w oparciu o art. 36 ust. 1 pkt 1, art. 3a ust. 1, art. 5a ust. 1 oraz art. 8 ust. 1, 2, 2a i art. 17 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2008r., Nr 50, poz. 291 ze zm.) stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników T. R. w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno – rentowego od 16.04.2012r. do 27.04.2012r. i od 05.07.2012r., a także ustanie obowiązku opłacania składek za te okresy.

T. R. złożył odwołanie od tej decyzji, domagając się jej zmiany i stwierdzenia, iż w spornych okresach podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wskazał, że w związku z planowaniem podjęcia działalności gospodarczej zawarł ze Starostą (...), reprezentowanym przez Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy umowę, na podstawie której zobowiązał się do rozpoczęcia tej działalności do dnia 16.07.2012r., co w rzeczywistości nastąpiło dniu 05.07.2012r. Decyzją z dnia 18.07.2012r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego potwierdziła spełnienie przez niego warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej. Po krótkim czasie okazało się jednak, iż w związku z przygotowaniem do prowadzenia

działalności gospodarczej i odbyciem szkolenia w ramach stypendium udzielonego przez PUP został on zgłoszony do powszechnego systemu ubezpieczeń, pomimo iż w zgłoszeniu do PUP podał, iż podlega rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Na jego wniosek Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego postanowieniem z dnia 03.08.2012r. zawiesił postępowanie w sprawie podlegania ubezpieczeniu rolniczemu do czasu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji, jednak pomimo zawieszenia organ rentowy wydał skarżoną decyzję. Zdaniem odwołującego postępowanie Kasy było nieprawidłowe i bardzo krzywdzące.

Decyzją z dnia 23.08.2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził na koncie T. R. nadpłatę z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 34zł i wskazał, iż zwrot nadpłaty nastąpi w terminie 30 dni od daty wydania decyzji. Nadpłata została ujawniona w związku z wydaniem decyzji z dnia 22.08.2012r. o wyłączeniu z ubezpieczenia społecznego rolników.

W odwołaniu od tej decyzji T. R. domagał się jej uchylecia, gdyż została wydana przedwcześnie. Wskazał, iż decyzja z dnia 22.08.2012r. nie jest prawomocna, ponieważ złożył od niej odwołanie, a ponadto została wydana w trakcie zawieszenia postępowania.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 19 grudnia 2012 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 19 grudnia 2001 r. W dniu 15.03.2004r. odwołujący rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i w okresie od II kwartału 2004r. do I kwartału 2005r. spełnił warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej z obowiązkiem opłaty składek w podwójnej wysokości. Następnie od dnia 01 kwietnia 2005r. do dnia 30 września 2007r. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Dopiero decyzją z dnia 30.10.2007r. stwierdzono jego podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik, gdyż z dniem 30.09.2007r. zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Sąd pierwszej instancji ustalił również, że w okresie od 11.12.2008r. do 25.05.2012r. odwołujący był zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy w A., jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku. W dniu 09.02.2012r. wystąpił do Starosty (...) za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy w A. z wnioskiem o przyznanie mu jako bezrobotnemu z Europejskiego Funduszu Społecznego jednorazowych środków (dofinansowania) na podjęcie działalności gospodarczej. Po czym w dniu 16.04.2012r. został skierowany na szkolenie w zakresie (...) w ramach projektu p.t. „Powiat (...) aktywny w rynku pracy” współfinansowane przez Unię Europejską ze środków (...). W trakcie odbywania szkolenia odwołującemu zostało przyznane przez Urząd Pracy stypendium. Wnioskodawca odbył szkolenie i odebrał stypendium. Na urządzie pracy spoczywał obowiązek zgłoszenia i odprowadzenia do ZUS składek na ubezpieczenie społeczne od przyznanego stypendium. W dniu 05.07.2012r. wnioskodawca rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej pod firmą (...). Decyzją z dnia 16.07.2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził spełnienie przez odwołującego warunków do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników po podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej. W dniu 23.07.2012r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego uzyskała informację z ZUS, iż w okresie od 16.04.2012r. do 27.04.2012r. odwołujący był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako absolwent pobierający stypendium w okresie skierowania przez powiatowy urząd pracy na szkolenie lub odbycie stażu. W dniu 03.08.2012r. odwołujący wystąpił do Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z wnioskiem o zawieszenie postępowania w sprawie i postanowieniem z dnia 03.08.2012r. Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zawiesił postępowanie w sprawie prawidłowości podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez PUP w A..

Opierając się na tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Suwałkach odwołał się do przepisu art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2008r., Nr 50, poz. 291 ze zm.), zgodnie z którym rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełni dodatkowe warunki. Sąd zauważył, że w przypadku odwołującego przerwa w ubezpieczeniu społecznym rolników uniemożliwiła objęcie go tym ubezpieczeniem po rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej. Podkreślił, że wykładnia

przepisu art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie może mieć charakteru rozszerzającego. W konsekwencji nawet krótka przerwa w podleganiu temu ubezpieczeniu uniemożliwia jego kontynuowanie w sytuacji jednoczesnego prowadzenia działalności gospodarczej. Sąd pierwszej instancji wskazał również na przepis art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.). Zgodnie z jego treścią obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami pobierającymi zasiłek dla bezrobotnych, świadczenie integracyjne lub stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy, zwanymi dalej "bezrobotnymi". W spornym okresie odwołujący jako osoba bezrobotna brał udział w szkoleniu, za które otrzymał stypendium. Urząd Pracy, który w imieniu starostwa skierował odwołującego na to szkolenie, potwierdził fakt jego odbycia i odebrania stypendium. Ponadto wskazał na okoliczności, które powodowałyby konieczność zwrotu tego stypendium, jednak żadna z nich nie miała miejsca w przypadku wnioskodawcy. W przypadku odwołującego nie miała również znaczenia wcześniejsza decyzja z dnia 16.07.2012r. o spełnieniu warunków do podlegania dalszemu ubezpieczeniu społecznemu rolników w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej, gdyż wówczas oba organy nie posiadały pełnej informacji o statusie odwołującego w spornym okresie. Decyzja o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu nie ma charakteru decyzji ostatecznej, gdyż w przypadku ujawnienia pewnych okoliczności organ musi wydać decyzję zgodną ze stanem faktycznym i prawnym. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji podzielił twierdzenie organu rentowego, że w okresie od 16.04.2012r. do 27.04.2012r. wnioskodawca posiadała alternatywny tytuł ubezpieczenia społecznego, a zatem nie mógł podlegać ubezpieczeniu rolniczemu.

Apelację wniosł wnioskodawca. Zarzucił wyrokowi Sądu pierwszej instancji naruszenie prawa materialnego i procesowego. W uzasadnieniu środka zaskarżenia opisał stan faktyczny, który jest zbieżny z ustaleniami Sądu. W podsumowaniu stwierdził, że wydane przez Prezesa KRUS decyzje w istotny sposób naruszają prawo oraz zasady postępowania, a nadto są szczególnie krzywdzące.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku zważył:

Porządkując przedmiot sprawy należy zaznaczyć, że mimo treści wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 19 grudnia 2012 r. należało przyjąć, że zaskarżone rozstrzygnięcie dotyczyło zarówno decyzji z dnia 22 sierpnia 2012 r., jak i decyzji z dnia 23 sierpnia 2012 r. Wniosek taki wynika z analizy treści odwołania, odpowiedzi na odwołanie, jak również z uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji. W rezultacie, mimo, że w wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach wskazano jedynie na decyzję z dnia 23 sierpnia 2012 r., należało przyjąć, że rozstrzygnięcie dotyczyło również decyzji z dnia 22 sierpnia 2012 r. (DU – (...) - (...)). Zapatrywanie takie jest również zbieżne z treścią apelacji wnioskodawcy.

Uwzględniając to założenie możliwe jest odniesienie się do zarzutów zgłoszonych w apelacji. Wnioskodawca nie podjął merytorycznej polemiki z rozważaniami Sądu pierwszej instancji. Ograniczył się do ogólnych stwierdzeń, że wyrok został wydany z naruszeniem prawa materialnego i proceduralnego. Wydaje się, że zarzut naruszenia prawa procesowego polegał na wydaniu przedmiotowych decyzji bez uwzględnienia, że postanowieniem z dnia 3 sierpnia 2012 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zawiesił postępowanie w sprawie prawidłowości podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Zarzut ten jednak nie ma znaczenia. Postępowanie przed sądem ma charakter rozpoznawczy. Sąd nie ma uprawnień kasatoryjnych (poza nielicznymi wyjątkami), co oznacza odejście od bezpośredniej kontroli sądowej decyzji rentowych (K. Kolański, Rozpoznawanie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, Warszawa 1989, s. 116.). Zasadniczym celem postępowania przed sądem jest merytoryczne rozstrzygnięcie o żądaniach strony, co do których powstał spór (Wyrok SN z 10.05.1996 r., II URN 1/96, OSNAPIUS Nr 21/1996, poz. 324.). W tym ujęciu podkreśla się, że wady postępowania przed organem rentowym nie uzasadniają zmiany decyzji rentowej (A. Kisielewicz, Świadczenia z ubezpieczenia społecznego przyznawane w drodze wyjątku, PUSiG Nr 8/2001, s. 12, R. Babińska, Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007, s. 35.). Oznacza to, że w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych pierwszoplanowe znaczenie ma merytoryczna ocena sytuacji prawnej ubezpieczonego. Ewentualne uchybienia proceduralne powstałe na etapie postępowania administracyjnego nie mają wpływu na realizację funkcji rozpoznawczej przez sąd powszechny. Dlatego zgłoszone w

apelacji zarzuty natury proceduralnej nie mają wpływu na ocenę poprawności rozstrzygnięcia dokonanego przez Sąd Okręgowy w Suwałkach.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu Okręgowego co do opisanego przezeń stanu faktycznego, jak również podziela ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego. Sąd ten dokonał również trafnej interpretacji przepisów mających zastosowanie w niniejszej sprawie. Powyższe czyni zbytecznym ponowne przytaczanie ustaleń oraz szczegółowych rozważań zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS 1999, nr 24, poz. 776, postanowienie SN z dnia 22 kwietnia 1997 r., II UKN 61/97, OSNAPiUS 1998, nr 3, poz. 104). Jest to tym bardziej zbyteczne, jeżeli zważyć, że apelacja nie zawiera zarzutów dotyczących ustaleń faktycznych. Skarżący nie podjął również szczegółowej polemiki z rozważaniami prawnymi dokonanymi przez Sąd pierwszej instancji. Poczucie krzywdy, którą przesyciona jest apelacja, na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych ma ograniczone znaczenie. Normy tego prawa mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Abstrahują od indywidualnych i koniunkturalnych interesów ubezpieczonych. Przepisy dotyczące ubezpieczeń społecznych powinny być wykładane ściśle, co oznacza prymat dyrektyw wykładni językowej względem pozostałych metod wykładni (wyrok SN z dnia 4 grudnia 2007 r., I UK 160/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 21 i podane tam orzecznictwo). Oznacza to, że systemowa i funkcjonalna interpretacja przepisów nie jest wskazana. Prawo ubezpieczeń społecznych jako odrębna gałąź prawa nie odwołuje się również do zasad współżycia społecznego. Dlatego niemożliwe jest wartościowanie sytuacji prawnej ubezpieczonego w odniesieniu do czynnika słuszności.

Pozostając w tym nurcie rozważań należy zaznaczyć, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu ma charakter przymusowy i powszechny. Spełnienie warunków opisanych w normie prawnej prowadzi do objęcia ubezpieczeniem. Dla mechanizmu tego nie są miarodajne okoliczności z zakresu zjawisk psychicznych, takich jak wola, wiedza, zamiar, czy wina. Dlatego brak świadomości wnioskodawcy, że pobranie stypendium uniemożliwi mu dalsze podleganie ubezpieczeniu rolniczemu, nie ma znaczenia przy zastosowaniu przepisu art. 6 ust 1 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W rezultacie za prawidłowe należało uznać, że w okresie od 16 kwietnia 2012 r. do dnia 27 kwietnia 2012 r. wnioskodawca podlegał powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu. Zależności występujące między powszechnym i rolniczym ubezpieczeniem społecznym są klarowne. Należy uwzględnić, że, rolniczy model ubezpieczenia ma charakter subsydiarny. Świadczy o tym art. 7 ust 1 i art. 16 ust 3 ustawy 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przepisy te przewidują, że rolnicze ubezpieczenie emerytalno – rentowemu, wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie nie ma zastosowania, gdy rolnik lub domownik podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu. Jedynym wyjątek od tej reguły przewidziano w przepisie art. 5 a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z uwagi na to, że ma on charakter normy szczegółowej nie może być rozszerzająco interpretowany. Przepis ten konsekwentnie przyjmuje, że wybór rolniczego ubezpieczenia społecznego uzależniony jest od uprzedniego stażu w ubezpieczeniu społecznym rolników. Spełnienie tej przesłanki zakłada istnienie sekwencyjności zdarzeń. Najpierw muszą zaistnieć podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników, a dopiero następnie ma nastąpić rozpoczęcie prowadzenia działalności pozarolniczej (Wyrok SN z dnia 18.10.2005 r., II UK 41/05, OSNP 2006, nr 15-16, poz. 250.). Pomędzy tymi granicznymi zdarzeniami rolnik powinien podlegać nieprzerwanie ubezpieczeniu przez okres przynajmniej 3 lat. Dodatkowo nie można pominąć, że ubezpieczenie rolnicze nie może zostać przerwane. Niezachowanie tego warunku oznacza, że rolnik obowiązany jest ponownie uzbierać trzyletni okres warunkujący wybór rodzaju ubezpieczenia. Gramatyczna wykładnia przepisu art. 5a ust 1 ustawy upoważnia do postawienia tezy, że trzyletni staż ubezpieczenia rolniczego powinien przypadać bezpośrednio przed dniem rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej (Wyrok SN z dnia 28.05.2008 r., II UK 304/07, Lex nr 818834, wyrok SN z dnia 3.12.1998 r., II UKN 343/98, OSNAPiUS 1999, nr 2, poz. 74, wyrok SA w Białymstoku z dnia 6.02.2001 r., III AUa 935/00, OSA 2001, nr 9, poz. 33). Restrykcyjny wymiar regulacji zawartej w art. 5 a ustawy przejawia się w tym, że wystąpienie innego tytułu ubezpieczenia nie oznacza wyłączenie ubezpieczenia rolniczego. Na gruncie tego przepisu dochodzi w tym przypadku do przewartościowania przesłanki posiadania co najmniej 3 letniego nieprzerwanego okresu ubezpieczenia. Rolnik, aby skorzystać z dobrodziejstwa art. 5a ust 1 ustawy, będzie zobowiązany ponownie uzbierać trzyletni staż ubezpieczeniowy (Wyrok SN z dnia 16.10.2008 r., III UK 47/08, OSNP 2010, nr 5-6, poz. 80.). Sytuacja tak zachodzi w przedmiotowej sprawie, co prawidłowo dostrzegł Sąd pierwszej instancji.

Przy uwzględnieniu wskazanych powyżej argumentów, zrozumiałe staje się, że ogólnikowe zarzuty podniesione w apelacji są gołosłowne. Sąd Okręgowy w Suwałkach prawidłowo zastosował obowiązujące przepisy prawa materialnego. Twierdzenie to skutkuje oddaleniem apelacji na podstawie przepisu art. 385 k.p.c.